



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia**

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

**Thomas <von Aquin, Heiliger>**

**Venetiis, 1593**

2 Vtrum obiectum fidei sit aliquid complexum, vel incomplexum, id est res aut enuntiabile.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)



Deo reuelatore articuloꝝ fidei. Et bene nota, quod non dicitur recedere a ratione formali obiecti fidei, id est, regula ecclesiastica doctrina: sed per hoc, quod non innititur doctrinae Ecclesiae, ut infallibili regula in explicando credenda, sequitur quod recedat a ratione formali obiecti fidei, id est, diuina ueritate, ut reuelatrice articuloꝝ fidei. Et similiter auctoritas Augusti, quo ad proponendum, & explicandum credenda nobis, qui fecundum locum in credendo tenemus, loquitur. Vnde dicit, quod non crederet Euangelio, nisi Ecclesia proponeret illud credendum. Propterea enim credimus magis his libris, quam alii, quia Ecclesia hos proponit credendos. Secus autem est de Patribus, qui primum in credendo locum tenent, qui scilicet a Deo instructi sunt, & libros ipsos scripserunt &c. Ad id autem quod obicitur de reuelatione, iam dictum est, quod reuelatio actiue sumpta, est ratio formalis, quae est ipsa actio, & essentia Dei. Esse autem diuinitus reuelatum, est denominatio ab actiua reuelatione ueniens, & in illam reducenda est.

D. 192.

quod est formalis ratio obiecti, sicut in scientia Geometrie materialiter scita sunt conclusiones: formalis uero ratio sciendi sunt media demonstrationis, per quae conclusiones cognoscuntur. Sic igitur in fide, si consideremus formalem rationem obiecti, nihil est aliud, quam ueritas prima. Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quod est a Deo reuelatum. Vnde ipsi ueritati diuinae fides innititur tanquam medio. Si uero consideremus materialiter ea, quibus fides assentit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia quae tamen sub assensu fidei non cadunt, nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad Deum, prout, si per aliquos diuinitatis effectus homo adiuuatur ad tenendum in diuinam fruitionem: & ideo etiam ex hac parte, obiectum fidei est quodammodo ueritas prima, in quantum nihil cadit sub fide, nisi in ordine ad Deum. Sicut etiam obiectum medicinae est fanitas: quia nihil medicina considerat, nisi in ordine ad sanitatem.

D. 433.

Ad quartum dubium dicitur, quod nec proceditur in infinitum in reuelationibus: nec fit resolutio in ueritatem, aut testimonium Ecclesiae, nec in fidem acquisitam, sed fit resolutio in diuinam reuelationem, ut scilicet quod in ea est status.

Ad cuius euidentiam sciendum est, quod credere Deum esse reuelatorem articuloꝝ fidei, contingit tripliciter. Uno modo ut pure, quod creditur: alio modo ut pure, quo creditur: tertio modo, ut quod, & quo simul creditur. Et si fides respiceret hoc quod dico, scilicet quod Deus reuelatur articuloꝝ fidei, ut quod creditur tantum, sicut creditur resurrectionem carnis, oporteret assignare aliquam aliam rationem formalem in obiecto fidei, qua crederemus: sicut in obiecto scientiae id, quod est tantum quod scitur, eger ratione formali, qua ad scientiam spectat: si uero hoc idem creditur tantum, ut quod res qua creditur, surgit quaestio Scoti: & licet possit dici, quod sicut albedo est qua subiectum est album, nec oportet querere quo ipsa est alba, quia ipsa non est alba denominatiue, sed formaliter tantum, si sic licet loqui: ita diuina reuelatio est, qua credimus, & ipsa non est credita denominatiue, sed formaliter, id est, ut ratio credendi. Vera tamen responsio est, quod sicut in transcendentibus ueritas est una, & bonitas est bona: sic diuina reuelatio est quo, & quod creditur, ita quod sicut ueritas est una seipsa, & ibi est status: ita diuina reuelatio, qua cetera creduntur, est credita seipsa, & non per aliam reuelationem. Unus enim & idem actus fidei credit Deum, & Deo, ut inferius in quaestione 2. artic. 1. patet. Et in quantum credit Deum, tendit in quod creditur: in quantum uero credit Deo, tendit in id quo creditur. Et sicut non est possibile aliam ueritatem quaestionem in fide formare, quare credimus Deo: ita non est possibile aliam in fide resolutionem querere, quare credis Deo reuelanti. Idem enim sunt credere Deo, & credere Deo reuelanti. Nec te lateat uenenum latens sub hoc, quod dicitur credere Deo reuelanti: Duo enim importat. Primum commune etiam Gentilibus: secundum proprium fidelibus. Primum & commune est, ut credamus Deo, quando ipse dicit aliquid, ut uera dicenti. In hoc enim omnes convenimus, quod quando Deus aliquid dicit, non fallit, sed ueritatem dicit. Vnde & deridentes fidem nostram, dicunt se credere Deo si aliquid dixerit, multo magis quam cuiquam bono uiro. Secundum autem, & proprium fidelium est, ut amur Deo ut reuelatore articuloꝝ fidei: ita quod actus fidei inhareat Deo, ut reuelanti articuloꝝ fidei. Et hoc intendimus cum dicimus, quod ueritas prima est obiectum formale fidei. Et hoc significatur per credere Deo. Et in hoc

privati lumine fidei fateantur se dissentire, dum ipsi parati sunt credere Deo, si ipse dicit aliquid, sed si dicit, uel dixerit articuloꝝ fidei, hoc non creditur: licet credant Deum esse primum, & summam ueritatem: tamen ipsa prima ueritate ut reuelatrice eorum quae dicitur, non creditur. Et hoc dicitur in 2. articulo, ubi dicitur, quod si dicitur, non creditur: licet credant Deum esse primum, & summam ueritatem: tamen ipsa prima ueritate ut reuelatrice eorum quae dicitur, non creditur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ea quae pertinent ad humanitatem Christi, & ad sacramenta Ecclesiae, uel ad quascunq; creaturas, cadunt sub fide, in quantum per haec ordinamur ad Deum, & eis etiam assentimus propter diuinam ueritatem.

ET SIMILITER dicendum est ad Secundum de omnibus illis, quae in sacra scriptura traduntur.

AD TERTIUM Dicendum, quod etiam charitas diligit proximum propter Deum: & sic obiectum eius proprie est ipse Deus, ut infra dicitur.

ARTICVLVS II.

Utrum obiectum fidei sit aliquid complexum per modum enuntiationis.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod obiectum fidei non sit aliquid complexum per modum enuntiationis. Obiectum enim fidei est ueritas prima, sicut dicitur

canenti, tanquam in ratione omnium credentium, ut Ioann. 5. Qui credit in filium Dei, habet uitam in se. Et si hoc aduersisset Durandus in 24. dist. articulo, articulo primo, non dixerit, quod primum alia, & ad quod fit ultima resolutio creditibilium, obiectum reg. a Spiritu sancto. Nam distinguendum est licet assentire: & proponere: & rursus proponere, uel quo ad nos, appare primo, quod Deus proponit simpliciter ea quae sunt fidei: & deo uel quia ipse proposuit haec, & non illa. Apparet quoque ad nos, quibus Deus per seipsum non proponit, sicut proposuit Apostolis, & Propheis, sed per eos, quod Ecclesiam regi a Spiritu sancto, est inchoatum proponendum credenda nobis. Apparet tertio, quod re assentimus omnibus creditilibus, est, quia Deus tet ex dictis. Manifesta autem haec sunt ex multis. Primum quod fides in nobis, & Apostolis, & Propheis, & inchoatum, ac per hoc in idem resolutio. Constat autem inchoatum mediate docti a Deo, non ideo credunt, quia factum est: sed quia Deus dixit. ergo. Secundo ex inchoatum ductis ueteris, & noui testamenti. Tertio ex inchoatum, obiectum reg. a Spiritu sancto, ideo credimus: quia factum est: rum quae Deus dixit. Vnde ad hoc conuenit aduersitates sacrae scripturae. Nec obstat quod etiam obiectum fidei, quod Deus dixit, quia Ecclesia proponit, quod fidei erit circulus. Non obstat, inquam, quia hoc est proponere tantum, & hoc nobis. Illud autem est, quod re, & assentire, & utrumque simpliciter. Fides autem actus, & obiectum attenditur principaliter per se simpliciter: quoniam secundario ea, quae sunt ad inchoatum, da quoque sunt.

Super Quaestione prima Articuli secundum

IN articulo. Aduerte, quod distinctio facta in libro de dei ex parte rei, & ex parte nostri, non conuenit: ne illa de quo creditur, & quod ei edicitur, nec conuenit ab illa, ut illa utitur. Durandus in 24. dist. 3. item inchoatum obiectum fidei, de quo creditur, est incomplexum: quod dicitur, est complexum: sicut obiectum scientiae, de quo creditur, est complexum: licet subiectum conclusionis, de quo creditur, conclusio complexa. Haec enim distinctio est de



...dum... quod... in re... nobis: ita...

\* est. sed prima veritas est quid in complexum. ergo obiectum fidei non est aliquid complexum. ¶ 2 Præ. Expositio fidei in symbolo continetur: sed in symbolo non ponuntur enuntiabilia, sed res. Non. n. dicitur ibi, qd Deus sit omnipotens: sed, credo in Deum omnipotentem. ergo obiectum fidei non est enuntiabile, sed res. ¶ 3 Præ. Fidei succedit visio, secundum illud 1. ad Corin. 13. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognoscimus: sed visio patriæ est de incompleto, cum sit ipsius diuine essentia. ergo etiam fides vita.

SED CONTRA. Fides est media inter scientiam, & opinionem. Medium autem, & extrema sunt eiusdem generis. Cum ergo scientia, & opinio sint circa enuntiabilia, videtur qd similes fides sit circa enuntiabilia: & ita obiectum fidei, cum sit circa enuntiabilia, est aliquid complexum.

RESPON. Dicendum, qd cognita sunt in cognoscendo secundum modum cognoscentis. Est autem modus proprius humani intellectus, vt componendo, & diuidendo veritatem cognoscat, sicut in primo dictum est: & ideo quæ sunt secundum se simplicia, intellectus hu manus cognoscit secundum quandam complexiorem: sicut econuerso, intellectus diuinus incomplexe cognoscit ea, quæ sunt secundum se complexa. Sic ergo obiectum fidei dupliciter considerari potest. Vno modo ex parte ipsius rei creditæ: & sic obiectum fidei est aliquid incomplexe, scilicet res ipsa, de qua fides habetur. Alio modo ex parte credentis, & secundum hoc, obiectum fidei est aliquid complexum per modum enuntiabilis: & ideo vtrumque vere opinatum fuit apud antiquos, & secundum

¶ Nota Notue circa rationem allatam in litera. quod aliud est, sub uero esse falsum: & aliud est, sub uero esse cognitionem falsam. Primum enim significat oppositum esse sub opposito, tanquam formali, seu proprio actui, aut sine, quod est impossibile. Secundum autem significat unum oppositorum esse rationem cognoscendi reliquum, aut fugiendum, uel excludendum: & hoc est uerum. In litera autem primum assumitur, non secundum oppositum falso: & similiter charitas, qua amamus bonum, & contra alium, excludatur non ens oppositum, puta non album: fidei tamen ex hoc ipso, quod assentiri ueritati ut medio assentiendi, respicitur assentire falso: quia uerum non dicit ad falsum. Et similiter charitas, quia amat ratione bonitatis, non amat aliquid

A malum: quia bonum non est medium ducens ad malum. Et similiter ens non est per se positum oppositi non entis in quocunque genere.

¶ In eodem articulo in responsione ad primum, si non intelligis Notuie, quomodo falsa opinio fiat cum operatione iustitiæ, & similibus; animaduertere, quod contingit aliquem falso credere absque culpa sua, aliquem sibi esse debitorem, uel econuerso, & operari ad illum secundum iustitiam: & similiter credere se non indigentem cibo, aut potu, & operari secundum temperantiam, & sic de aliis. Et uidebis uirtutes appetitivas non totaliter excludere falsam opinionem de eo, circa quod agitur, ut in litera dicitur.

¶ In responsione ad quartum eiusdem articuli aduertit diligenter, ne ex hac responsione fallaris. Audiens enim quod fides non respicit has, sed ad hoc, qd corpus Christi sub speciebus rite consecratis sit, & subiungens quod credere has, uel illas species esse rite consecratis; relinquatur humanæ estimatio: propter quod si in hoc erratur, nullum præiudicium fit fidei, incidens in errorem dicentium, quod hostia, quæ adoranda offertur in Ecclesia, adoranda est sub conditione, si est uere consecrata. Hic enim accidit illud, Trepidauerunt timore, ubi non fuit timor. Et ne absque ratione arguere hos uideamur, declaratur hoc ratione, & autoritate, & exemplo. Ratione quidem: quia actus humanus cadens super debita materia quando, sicut, ubi, & cum oportet, est bonus moraliter: sed actus uoluntarius credentis absolute hanc hostiam esse consecratam, est humilmodi, ergo. Probat minor: quia cum, ut in pluribus saltem, sit uerum, hostias rite consecrari, & quod ut in pluribus inuenitur, nisi impedimentum aliquod adsit, uerificetur, consequens est, ut nullo apparente quouis modo impedimento, actus credentis feratur super materia debita, scilicet uero ut in pluribus; & in hoc singulari non impedito, quantum apparet, ra ionabiliter. Indisciplinatus autem effectus querere maiorem certitudinem in istis, ut patet in secundo Metaphysicorum. Ex parte quoque uoluntatis idem apparet: nam deuotio, & ueneratio conditionalis minor est ueneratione, & deuotione absolute: nocet ergo deuotioni iste timor. Autoritas est Ecclesia, quæ instituit in oratione, quam sacerdos communionem sumpturus dicit, ut absolute fateatur hanc hostiam, & hunc

Secunda Secundæ S. Thomæ. A 3 cali-

ARTICVLVS III.

Vtrum fidei possit subesse falsum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, qd fidei possit subesse falsum. Fides enim condiuiditur spei, & charitati: sed spei potest aliquid subesse falsum. Multi sperant se habituros uitam æternam, qui non habebunt. Similiter & etiam charitati: multi enim diliguntur tanquam boni, qui tamē boni non sunt. ergo & fidei potest aliquid subesse falsum. ¶ 3 Præ. Abraham creditur Christum nasciturum, secundum illud Io. 8. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum, uisit, & gauisus est: sed post tempus Abraham Deus poterat non incarnari. sola. n. sua uoluntate carnem accepit: & ita esset falsum, qd Abraham de Christo creditur. ergo fidei potest subesse falsum.

E actus uoluntarius credentis absolute hanc hostiam esse consecratam, est humilmodi, ergo. Probat minor: quia cum, ut in pluribus saltem, sit uerum, hostias rite consecrari, & quod ut in pluribus inuenitur, nisi impedimentum aliquod adsit, uerificetur, consequens est, ut nullo apparente quouis modo impedimento, actus credentis feratur super materia debita, scilicet uero ut in pluribus; & in hoc singulari non impedito, quantum apparet, ra ionabiliter. Indisciplinatus autem effectus querere maiorem certitudinem in istis, ut patet in secundo Metaphysicorum. Ex parte quoque uoluntatis idem apparet: nam deuotio, & ueneratio conditionalis minor est ueneratione, & deuotione absolute: nocet ergo deuotioni iste timor. Autoritas est Ecclesia, quæ instituit in oratione, quam sacerdos communionem sumpturus dicit, ut absolute fateatur hanc hostiam, & hunc

Ar. q. 46. tripliciter 2. ad 4. Et 3. dif. 2. arti. 3. q. 9. 7. Et post q. 4. art. in prin.